

De Koerier

nr. 86, september 2020

Heemkunde in het voortgezet onderwijs

Erkenning Brabantse orgelcultuur

Knippenbergprijs 2020: 15 aanmeldingen

▲ *Wandelen van de kloosters in Megen naar de kloosters
in Velp. Een route door prachtige natuur nabij Keent.
(foto Jasper van Deurzen)*

**Brabants
Heem**

Inhoud

Meet-up Meierijstad: heemkunde in het voortgezet onderwijs	4
Brabantse orgelcultuur op Inventaris Immaterieel Erfgoed	8
Nieuw onderzoek erfgoedgemeenschappen	13
Knippenbergprijs 2020: 15 aanmeldingen	16
Verhalen van de kloosters levend houden	20
Brabantse Rabo-kunst als verdienmodel	26
‘Houdoe’, link tussen Little Chute en Oost-Brabant	32
40 jaar Heemkundekring Corsendonck Oud-Turnhout	34
Geschiedenis van de brandweer in Uden	37
2000 VOLT, feiten over de Dodendraad	38
Ooggetuigen van WO2 in Sprang-Capelle	39
‘Haar verhaal’	40
In Memoriam: Jan Franken	42
In Memoriam: Wim van Rooij	42
In Memoriam: Willem van Ham	44
Agenda en jubilea	46
Colofon	47

Van vrijwilligers, voor vrijwilligers

Geachte lezer,

Het is al dikwijls gezegd: heemkunde boeit jongeren niet. Dat idee is een beetje vastgeroest, soms zo vast dat het als onveranderlijk wordt ervaren. Het Zwijsen College in Veghel heeft met steun van Erfgoed Brabant het tegendeel laten zien. In samenwerking met de heemkundekringen van de gemeente Meierijstad is met succes een schoolproject opgezet waarbij lokaal erfgoed werd gekoppeld aan het landelijke geschiedeniscurriculum voor vwo. Geschiedenisdocente Hellen Janssen van het Zwijsen College en de Erpse heemkundige – én oud-geschiedenisdocent – Marius Strijbosch hebben er een succes van gemaakt. Rolf Vonk schrijft er in deze uitgave van De Koerier over.

Mooi nieuws over de orgelcultuur in Brabant. Die komt op de lijst Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland. Een erkenning als immaterieel erfgoed. Ineke Strouken schrijft over het belang van plaatsing op de lijst. Groen erfgoed krijgt dit jaar aandacht als thema van de tweejaarlijkse Knippenbergprijs. Er zijn 15 aanmeldingen binnengekomen. In deze uitgave treft u een korte omschrijving aan.

Behalve de vaste boekenrubriek in deze uitgave informatie over o.a. een nieuw onderzoek naar erfgoedgemeenschappen, een reportage over het kloosterpad in het oostelijk deel van onze provincie en een artikel over de jubilerende heemkundecollega's in het Vlaamse Oud-Turnhout. Piet van Asseldonk schrijft dit keer over de Rabokunst, die sinds eind vorige eeuw in heel Brabant is te vinden.

Veel leesplezier!

Zeeland, september 2020

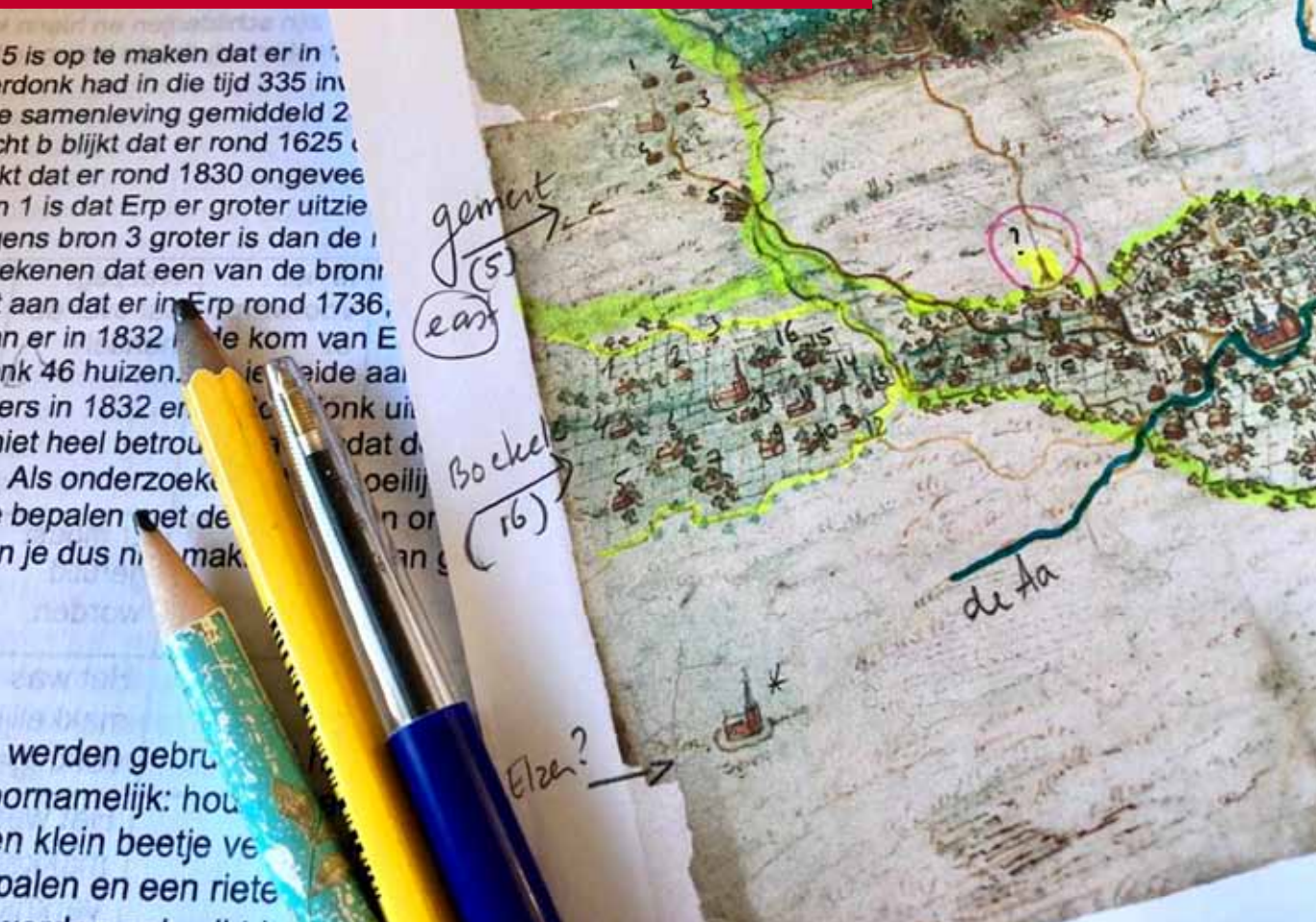
Tjeu van Ras

tjeu van ras@brabantsheem.nl

De volgende uitgave komt uit in november 2020.

Kopij dient uiterlijk maandag 9 november 2020 binnen te zijn.

Meet-up Meierijstad: heemkunde in het voortgezet onderwijs

🏠 Lokale kennis wordt gedeeld. In de voorbereiding op de lessenreeks analyseren de docenten een 16e-eeuwse kaart van Boerdonck uit de collectie van het BHIC. (foto Erfgoed Brabant)

door Rolf Vonk

“Denkend over mijn les over Steden en Burgers van 1050-1700, rij ik naar school langs prachtige regionale monumenten. Hoe kan ik leerlingen in de geschiedenislessen uitdagen om met dat lokaal erfgoed aan de slag te gaan?” Met die vraag zette Hellen Janssen, docent geschiedenis op het Zwijsen College in Veghel een bijzonder proces in beweging waarbij lokaal erfgoed werd verbonden aan het landelijke geschiedeniscurriculum voor vwo.

Hellen maakte gebruik van de mogelijkheid om als Cultuurloperschool met Erfgoed Brabant een ondersteuningstraject in te gaan. De Cultuurloperschool is het provinciale uitvoeringsprogramma van Cultuureducatie met Kwaliteit in Noord-Brabant. KunstLoc Brabant en Erfgoed Brabant zijn hierin uitvoeringsinstanties. Een gelijkwaardige samenwerking tussen de school en een erfgoedinstelling staat centraal met als resultaat een concept dat over is te dragen aan andere

‘Wat woonden er weinig mensen in deze omgeving!’

(Conclusie leerlingen na het tellen van de huisjes op de kaart van Boerdonck)

partijen. Alle vier de heemkundekringen van Meierijstad haptten toe, Erthepe (Erp), heemkundekring Schijndel, De Oude Vrijheid (Sint Oedenrode) en Vehchele. Zeker

nadat het Elde College - de Schijndelse evenknie van het Zwijsen College - aansloot. Daarmee was ‘Meet-up Meierijstad’ geboren, een erfgoedproject dat inmiddels landelijk aandacht trekt. Kennisnet, dienstverlener op het gebied van ICT en onderwijs volgt het programma.

Pap in een pisspot

De uitdaging is om een lesprogramma te ontwikkelen waarmee leerlingen de centrale vraag uit het schoolexamen VWO kunnen beantwoorden: Wat maakte de opkomst van de stedelijke

burgerij tussen 1050 en 1700 mogelijk? Vanuit thema's als macht & religie, handel & veiligheid ontdekken leerlingen de historische relatie van Erp, Schijndel, Sint-Oedenrode en Veghel met de stad, maar ook hun onderlinge samenhang. Met Marius Strijbosch, voorzitter van heemkundekring Erthepe en zelf oud-geschiedenisdocent, schreef Hellen de eerste lessenreeks.

Kritisch onderzoeken van en historisch redeneren met lokale bronnen staat daarin centraal. "In het verleden is er een andere realiteit" vertelt Hellen. "Hoe kwam de Erpse vrouw aan de zijden jurk met zilveren knopen die ze in haar testament vererfde?"

Een pittige vraag voor leerlingen. Ook de confrontatie met historische voorwerpen leidt tot veelsoortige interpretaties door leerlingen: "Een pispot is om pap in te maken", vertelt Marius lachend. "Eigenlijk hadden de leerlingen met een echte pispot moeten kunnen werken". Door de maatregelen rondom Covid-19 kon het werkbezoek aan de heemkundekringen dit jaar niet doorgaan. Via LessonUp en GoogleClassroom kreeg het programma daarom digitaal vorm.

Samenwerking

Er is veel ruimte voor overleg met de co-creators. Zowel leerlingen als leden van de heemkundekringen geven regelmatig input. Ze zijn het over één ding eens: het mag niet stoffig worden! Behalve de organisatie met alle partijen, vraagt het specifieke kennis om regionale collecties en bronnen aan te sluiten bij het onderwijscurriculum. De (on)mogelijkheden van het lokale erfgoed zijn leidend voor keuzes in het lesprogramma. De kennismaking met het lokale erfgoed moet zinvol, maar ook leuk zijn. En dat zit wel goed. "Het moment dat leerlingen teruggaven dat de lokale geschiedenis voor hen belangrijk is, was voor mij wezenlijk," aldus Hellen. "Het

'Volgende keer mag er meer over St-Oedenrode in, want daar woon ik'

(leerling Zwijsen College)

'Na shoppen in Erp, ging de les over Veghel, wat ik leuker vind, omdat ik zelf uit Veghel kom.'

(leerling Zwijsen College)

► *Hellen Janssen, docente geschiedenis op het Zwijsen College met Marius Strijbosch, voorzitter van heemkundekring Erthepe in één van de voorbereidingsessies van Meetup Meierijstad. (foto Erfgoed Brabant)*

bewijst dat het programma er toe doet. In deze regio voelen leerlingen zich sterk verbonden met hun eigen omgeving." De gezamenlijke wens voor de komende jaren is een duurzame samenwerking tussen Voortgezet Onderwijs en heemkundekringen. In september start fase 2. ■

Rolf Vonk is projectmedewerker van Erfgoed Brabant. Interesse in een CMK-ondersteuningstraject? Neem contact op met Erfgoed Brabant.

De volgende Koerier

De volgende Koerier van Brabants Heem verschijnt in november/december 2020.

Hebt u kopij voor dat nummer of onderwerpen voor de agenda, stuur die dan vóór maandag 9 november 2020 naar: tjeuvanras@brabantsheem.nl

Foto's en illustraties graag minimaal 1,5 MB groot in JPEG-formaat, los en dus niet in een tekstbestand geplaatst.

Indien van toepassing plaatsen we de teksten ook op de website van Brabants Heem, www.brabantsheem.nl en op www.facebook.com/brabantsheem

Brabantse orgelcultuur op Inventaris Immaterieel Erfgoed

door Ineke Strouken

Binnenkort krijgt de Brabantse Orgelfederatie het certificaat dat de Brabantse orgelcultuur geplaatst is op de Inventaris Immaterieel Erfgoed Nederland. Het wordt de achttiende Brabantse traditie die op de Inventaris staat.

Plaatsing op de Inventaris is geen eindpunt, maar het begin van het actief borgen van immaterieel erfgoed. Het vergt veel denkwerk voordat een traditie er op staat. Dankzij de inzet van het bestuur van de Brabantse Orgelfederatie is dat gelukt waarbij Ruud Severijns (voorzitter), Wim van der Ros

🏰 *Het grote Verschuierenorgel in de St. Catharinakerk in Eindhoven.*
(foto Han Haitjema)

(vice-voorzitter) en Wim Goossens (secretaris) vooral het voorbereidende werk hebben gedaan. Prettige bijkomstigheid daarbij was dat Wim Goossens al eerder meerdere Brabantse tradities op deze inventaris mee heeft kunnen laten plaatsen, zoals de Boxmeerse Bloedprocessie.

Waarom al die moeite om de Brabantse orgelcultuur op de Inventaris te plaatsen?

Er zijn serieuze bedreigingen voor de toekomst van de orgelcultuur

Ruud Severijns: “Allereerst willen wij natuurlijk erkend worden als immaterieel erfgoed. Er zijn serieuze bedreigingen voor de toekomst van de orgelcultuur. Daarom willen wij goed nadenken hoe wij de orgelcultuur kunnen behouden

voor toekomstige generaties. De meeste orgels staan in kerken. Mijn generatie werd opgevoed met orgelmuziek. Jonge mensen komen er echter nauwelijks meer mee in contact. Orgelmuziek staat heel ver van hen af. Door de secularisering worden veel kerken onttrokken aan de eredienst en verliezen orgels hun functie. Ze worden niet meer bespeeld en vervallen of verdwijnen naar het buitenland zoals naar Polen. Bij plaatsing op de Inventaris hoort het maken van een borgingsplan en daarmee willen wij de komende jaren aan de slag.”

Geschiedenis

Wat mensen te weinig weten is dat er vanaf de middeleeuwen in Brabant orgels werden gebouwd. Toen rond 1500 het orgel een ontwikkeling doormaakte, stonden de Brabantse orgelbouwers aan de basis van de vernieuwingen. In de

Vanaf de middeleeuwen werden orgels in Brabant gebouwd

vijftiende en zestiende eeuw kende Brabant een twaalfstal vooraanstaande componisten die prachtige geestelijke muziek voor de eredienst componeerden. In de tachtigjarige oorlog kwam de orgelcultuur op een laag pitje te staan, maar bij het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in 1853 leefde de katholieke orgelcultuur weer helemaal op, mede omdat er veel nieuwe kerken gebouwd werden. Door de ontkerkelijking die in de jaren zeventig inzette, verminderde de religieuze orgelpraktijk en werd de orgelconcertcultuur belangrijker. Anno 2020 zijn er nog een paar orgelbouwers in Brabant actief en worden er nog steeds ➤

Brabantse Orgelcultuur

☞ (foto Wim van der Ros)

Onder de Brabantse orgelcultuur wordt de cultuur van het pijporgel verstaan. Een pijporgel is een muziekinstrument waarbij het geluid via kleine en grote pijpen, die in een orgelkast opgesteld staan, geproduceerd wordt. De pijpen staan in verbinding met toetsen. Op het moment dat de organist het orgel bespeelt zorgt een mechaniek er voor dat er lucht in een of meerdere pijpen stroomt. Hierdoor ontstaat een klank. De klankkleur wordt gevormd door de grootte van de pijp, het materiaal en de vorm. De organist bespeelt het orgel door middel van een of meer klavieren (manualen) en voetpedalen. Elke rij pijpen heeft een eigen klank en door middel van registers kiest de organist welke pijpen hij gebruikt. Pijporgels werden vooral in kerken geplaatst en

komen in minder aantal voor in concertzalen en woonhuizen. Belangrijke onderdelen van deze pijporgelcultuur zijn naast de orgelbouwers, de componisten, de organisten en een belangstellend publiek.

organisten opgeleid op de muziekscholen en conservatoria. De Brabantse componisten en organisten genieten met hun muziek bekendheid tot over de grenzen. Hoewel de orgelcultuur ook in andere provincies leeft, heeft de Brabantse Orgelfederatie besloten om alleen de Brabantse orgelcultuur op de Inventaris te plaatsen. In Brabant is de orgelcultuur goed georganiseerd. Met de plaatsing wil de Federatie een voorbeeld zijn voor andere orgelorganisaties en samenwerking met orgelkringen elders in Nederland staat dan ook hoog op het prioriteitenlijstje. Wie weet kan dan op termijn de Nederlandse orgelcultuur op de Inventaris geplaatst worden.

Borgingsplan

Voor plaatsing op de Inventaris moeten alle aanvragers een borgingsplan maken waarin ze sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen in kaart brengen en waarin ze aangeven wat ze de komende tijd doen om hun immaterieel erfgoed te behouden en door te geven. Het maken van het borgingsplan was voor de Brabantse Orgelfederatie geen gemakkelijke taak. Om te beginnen is het immaterieel erfgoed van het pijporgel niet los te zien van het materieel erfgoed: het instrument. Daarnaast heb je te maken met de orgelbouwers, de orgelbespelers en de componisten. Maar ook met het (vergrijzende) publiek. Waar begin je?

Severijns: "De komende jaren willen wij het orgel promoten als concertinstrument en het wat meer uit de kerkelijke context halen. Dat was een moeilijke beslissing. Immers pijporgels en kerken hebben een eeuwenlange band. Maar de Federatie heeft

☞ *Het Van Hirtumorgel van Hilvarenbeek.*
(foto Wim van der Ros)

besloten om de kerkelijke eredienst geen kernwaarde te laten zijn die ze kost wat kost wil behouden. Het instrument, de muziek, de bespeling en de beleving wel. Daarom maakt de Federatie zich hard om het Brabantse orgelbestand in stand te houden. Zo gauw een kerk gesloten wordt, gaat de Federatie praten met de gemeente en de kerk om de mogelijkheden te onderzoeken om het orgel te behouden. We richten ons vooral op de jongeren. Via Orgelkids Nederland is een Brabants Doe-orgel aangeschaft dat ingezet wordt voor muziekprojecten op de basisscholen. Kinderen kunnen zelf een klein orgel bouwen en ook bespelen. Ze beleven op deze manier het unieke van het instrument en de muziek. Wij willen ook projecten ontwikkelen om orgelmuziek te koppelen aan andere muziekstromen zoals pop en jazz."

Belevenis

“Verder doen wij wat wij altijd al doen om de orgelcultuur in de harten van de mensen te brengen. Wij organiseren concerten en excursies, geven een blad uit en hebben een website waar heel veel informatie op staat. De Brabantse orgelcultuur is een rijke cultuur en wij willen dat elke Brabander zich daarvan bewust is. Naar orgelmuziek luisteren is een belevenis die wij willen uitdragen. De kennis om orgels te bouwen en te restaureren mag niet verloren gaan. De prachtige muziek die ooit geschreven is en nu nog gecomponeerd wordt is waard om beluisterd en bewaard te worden. Het is een grote uitdaging om de Brabantse orgelcultuur toekomstbestendig te maken. Plaatsing op de Nederlandse Inventaris Immaterieel Erfgoed is ook een opdracht. Wij willen dat ook de volgende generaties kunnen genieten van de Brabantse orgels en muziek. Daar gaan wij ons uiterste best voor doen.”

De ondertekening en uitreiking van het certificaat is op zaterdagavond 26 september in de Sint Petruskerk in Hilvarenbeek, tijdens het jubileumconcert ter gelegenheid van het 50-jarig organistenjubileum van Ad van Sleuwen.

Kijk voor meer informatie op www.brabantorgel.nl en www.immaterieelerfgoed.nl

► Organist Ad van Sleuwen
aan het orgel in Hilvarenbeek.
(foto Wim van der Ros)

De kennis om orgels te bouwen en restaureren mag niet verloren gaan

Nieuw onderzoek erfgoedgemeenschappen

door Rianne Walet

In de Vlaamse 'heemschuur' zit ik aan tafel bij voorzitter Ad van Beurden, voorzitter van heemkundekring Teterings Erfdeel in Teteringen. Ik interview hem voor het onderzoek dat ik bij Erfgoed Brabant uitvoer naar groepen mensen die zich in hun vrije tijd bezighouden met erfgoed.

Wat drijft hen, waar lopen zij tegenaan en hoe kijken zij naar hun werk? Bij heemkundekring Teterings Erfdeel zijn ze het er in elk geval over eens: erfgoed is iets van mensen. Hiervoor hoeft je geen expert te zijn: “Ik kan me voorstellen dat erfgoed iets is dat ‘vanuit onderen’ moet komen, niet ‘vanuit boven’. Het moet niet zo zijn dat een paar historici zeggen hoe zij de geschiedenis willen hebben, zo werkt dat niet. Het ligt bij de mensen ‘op de vloer’ en hoe zij het ervaren.” Dit laatste geldt ook voor de heemkundekring zelf. Niet alleen hebben zij oog voor hun lokale geschiedenis en de mensen die daar deel van uitmaken, zij zetten zich ook actief in om dat erfgoed te behouden. ►

► Heemschuur De Stee
van heemkundekring
Teterings Erfdeel
(foto collectie
heemkundekring
Teterings Erfdeel)

Verdrag van Faro

Groepen als deze vormen een erfgoedgemeenschap, een term die afkomstig is uit het Verdrag van Faro (2005, Raad van Europa). Het omschrijft een groep mensen die vanuit een persoonlijke interesse voor erfgoed samenkomt en zich op vrijwillige basis bezighoudt met dat erfgoed. Hier kunnen dus heemkundekringen, dialectgroepen, oude ambachtsgroepen en nog vele andere onder vallen. Aan deze erfgoedgemeenschappen wil het Verdrag van Faro meer aandacht geven.

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft een programma Faro gestart dat gegevens verzamelt om zo de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap te kunnen adviseren over het bekrachtigen van dit verdrag. Met dit onderzoek draag ik daaraan bij door gegevens te verzamelen over Brabantse erfgoedgemeenschappen. Het is niet de eerste keer dat Erfgoed Brabant onderzoek doet naar erfgoedgemeenschappen. In 2017 zijn vijf groepen al ondervraagd. Vanuit die basis werk ik verder door interviews te doen en samen met onderzoeksbureau PON een enquête uit te zetten onder 430 erfgoedgemeenschappen. 176 van hen vulden de enquête in.

Uit de resultaten blijkt onder meer dat:

- het grootste deel van hen – 89% – zijn groep herkent als een erfgoedgemeenschap op basis van de Faro-definitie (groep, vrijwillig en werkt met erfgoed). Hoewel de term dus zeker niet bij iedereen aanslaat, heeft deze Faro-definitie wel raakvlakken met de praktijk.
- de Brabantse erfgoedgemeenschappen ook goed vertegenwoordigd zijn als het gaat om erfgoedactiviteiten. Van koploper immaterieel erfgoed (zoals tradities, ambachten, dialect – 69% van de respondenten) tot culinair erfgoed (zoals gerechten of kookgebruiken – 5% van de respondenten), elke denkbare vorm van erfgoed heeft wel een groep die ermee werkt.
- de behoeften die erfgoedgemeenschappen hebben heel omvangrijk zijn. Allereerst willen groepsleden dat de

Zichtbaarheid kan helpen om bijvoorbeeld fondsen en nieuwe leden te trekken

erfgoedgemeenschap zelf kan blijven bestaan. Hiervoor zijn nieuwe leden, fondsen en interne verbeteringen als digitalisering en cursussen nodig. De overige antwoorden laten zien dat erfgoedgemeenschappen buiten de eigen muren willen kijken en openstaan voor uitwisseling met partijen als gemeenten of andere erfgoedgemeenschappen.

Zichtbaarheid

Het laatste punt toont aan dat het voor erfgoedgemeenschappen belangrijk is om zichtbaar te zijn in het veld en duidelijk te maken wat zij doen. Zichtbaarheid kan helpen om bijvoorbeeld fondsen en nieuwe leden te trekken. Ad van Beurden verwoordt het zo: “We zijn steeds bezig met kijken

naar hoe we meer mensen bij de heemkundekring kunnen betrekken. Ik denk dat dat één van de belangrijkste items is waar je continu energie in moet steken.” Het is een opstelling die goed past bij de Faro-werkwijze, die de nadruk legt op participatie van erfgoedgemeenschappen in de

maatschappij en het erfgoedveld. Daar lijkt – op basis van dit onderzoek – in Brabant al een basis voor te zijn.

De resultaten van dit onderzoek zijn inmiddels gedeeld met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed ten behoeve van een advies aan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over de bekrachtiging van het Verdrag van Faro. Erfgoed Brabant gaat de resultaten inzetten om de dienstverlening voor erfgoedgemeenschappen aan te scherpen. Daar kijk ik naar uit, ook omdat ik meer wil leren van de kennis en kunde die erfgoedgemeenschappen in huis hebben.

Meer weten over het onderzoek, de afgenomen interviews of het Verdrag van Faro?

www.erfgoedbrabantacademie.nl/erfgoedgemeenschappen

Eigen ervaringen delen, of verder praten?

Mail naar riannewalet@erfgoedbrabant.nl

Rianne Walet is projectmedewerker bij Erfgoed Brabant

Knippenbergprijs 2020: 15 aanmeldingen

door Theo Cuijpers en Tjeu van Ras

Voor de Knippenbergprijs 2020 met als thema Groen Erfgoed zijn 15 aanmeldingen binnengekomen. De projecten zijn verdeeld over de hele provincie Brabant.

Welke bijzondere activiteiten of projecten zijn ondernomen of recent afgerond om cultuurhistorisch en landschappelijk Groen Erfgoed in Brabant te behouden en te herstellen? Welke rol spelen vrijwilligers en jongeren daarbij om het (cultuur) landschap voor de toekomst zeker te stellen? Het waren de vragen die in de aanmeldingen aan de orde komen. Heemkundekringen, erfgoedinstellingen, natuur- en landschapsorganisaties, natuurmusea, IVN- en milieuorganisaties konden zich aanmelden en daar is in alle geledingen gebruik van gemaakt. Belangrijk punt daarbij is dat de ingediende projecten (grotendeels) zijn afgerond. Of het nu projecten of personen zijn die worden voorgedragen, in beide gevallen moet er een relatie bestaan tot de visie die Willy Knippenberg (1910-2005) had op de wijze waarop regionale geschiedbeoefening vorm moet krijgen. Essentie van zijn visie was dat alles met elkaar in verband staat.

**Essentie van
Knippenbergs visie was
dat alles met elkaar in
verband staat**

Prijsuitreiking

De jury nomineert uit de 15 aanmeldingen drie inzendingen. De jury wordt gevormd door Judith Toebast van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed, Fiona Zachariasse, directeur van Natuurmuseum Brabant in Tilburg en Frans Kapteijns, oud-boswachter van Natuurmonumenten. De drie genomineerden presenteren hun project op de dag van de prijsuitreiking.

De uitreiking van de Knippenbergprijs is zaterdag 14 november 2020 in Boxtel, herkomstplaats van de winnaar van 2018. ➔

➤ De drie genomineerden voor de Knippenbergprijs van twee jaar geleden. Links de kruisweg Haarsteeg, in het midden winnaar Petrusbasiliek Boxtel en rechts de kinderbedevaart Vessem (foto Tjeu van Ras)

De aanmeldingen:

Stichting Acaciahof Mill: Voormalige begraafplaats is door de stichting omgevormd tot een park met allure. Is geopend in 2018 en te gebruiken voor uiteenlopende activiteiten in het kader van ontmoeting, gedenken en herdenken.

Het Markdal Ulvenhout: Projecten in het Markdal op ruimtelijk, economisch en maatschappelijk terrein, voor een duurzame gebiedsontwikkeling, met verbinding van land en stad, een natuurlijk (meanderend) watersysteem en zijn biodiversiteit, recreatieve natuurbeleving en behoud en versterking van het cultuurhistorisch karakter.

Cultuurbedrijf Bergen op Zoom: Historische Stadsmoestuin in Bergen op Zoom. De tuin is een burgerinitiatief en bestaat uit drie delen, moestuin, fruittuin en kruidentuin.

Biesbosch Museumeiland Werkendam: Het Biesbosch MuseumEiland laat iedereen de Biesbosch ontdekken. Streven is om meer bezoekers en meer jonge/jeugdige bezoekers te trekken.

Stichting Peellandschapspark Voskuilenheuvel Boekel: het park is een klein restant van de immense onontgonnen vlakte die de Peel 150 jaar geleden nog was. De stichting onderhoudt het gebied en herstelt waar mogelijk het oude Peellandschap.

Brabantse Hoeders Den Bosch: project 'Zandpaden in Brabant' met vele (ook blijvende) uitingen en in oktober 2019 de Dag van de Zandpaden. Een project met o.a. publicaties, een speciaal gemaakte film, een foto- en schilderwedstrijd en een informatiemarkt.

Stichting Cultuurlandgoederen Zundert: herdenking van het 150e geboortjaar van schrijfster en politica Henriette Roland Holst. Zij was van 1900 tot 1952 eigenaresse en bewoonster van Landgoed de Oude Buissche Heide in Zundert.

Natuurwerkgroep Liempde: het ontwikkelen van ruim 10 hectare bos en nat en arm kruiden- en faunairijk grasland.

Sint-Cornelius Boerdonk: het verzorgen en onderhouden van de groene kloostertuin in Boerdonk en het monument daar. Tevens onderhoud en verzorging van groen en dieren rondom de Corneliuskapel en dierenverblijf.

Erfgoed Altena Werkendam: stichting Duyls Bos heeft als doel het in stand houden en verder ontwikkelen van het Duyls Bos in Almkerk als natuurhistorische erfgoed.

Heemkundekring Schijf: een doorlopend project bestaande uit het aanleggen en onderhouden van een tuin van ca. 2,25 hectare in Schijf.

Petrus Donderspark Tilburg: herstel van de moestuin bij geboortehuis Petrus Donders in Tilburg.

Stichting Roois Erfgoed Sint-Oedenrode: Vernieuwing van het historische Landschapspark Kienehoef in Sint-Oedenrode. Bestaande historische en landschappelijke waarden worden gecombineerd met vraagstukken van nu en de toekomst: gezondheid, welzijn, klimaatbestendigheid, identiteit, voedsel biodiversiteit.

Bijen-ommetje Zeeland: een nieuwe wandel- en fietsroute, langs in totaal 12 bijenhôtels. De bijenhôtels zijn onderdeel van één van de zogenoemde 'ommetjes' in het kader van Landschappen-van-Allure. Doel is een betere beleving van het landschap en een impliciete bevordering van de biodiversiteit.

Marieke Kivits Vlijmen: zij woont in een originele boerderij, omringd door een groen erf met bakhuis, graasweides, moeshof, fruitbomen, uilenkasten, geriefhout, houtwal, kuierpad, houtril, (droge) sloot en oude elzenhaag. Ze ontvangt gasten van heinde en verre, van schoolklas tot dementerenden, voor een rondleiding.

Verhalen van de kloosters levend houden

door Tjeu van Ras

Er zijn er nog maar een handvol van over, bewoonde kloosters in Noord-Brabant. De gemiddelde leeftijd van de kloosterlingen ligt inmiddels ver boven de 80. Slechts een paar blijven er over, gaan door. De verhalen over de kloosters, hun geschiedenis en vooral de bijdragen die de kloosters door hun leef- en werkwijze aan de Brabantse samenleving hebben geleverd moeten bewaard blijven. De provincie heeft daarvoor het initiatief genomen, de kloosters, ordes en congregaties, werken mee. Jasper van Deurzen en Marloes van de Hei vertellen erover.

Ze hebben juist deze dag een deel gelopen van het kloosterpad. Van Megen – gezegend met twee kloosters – naar Velp bij Grave, ook rijk aan drie (voormalige) kloosters en een Vincentiuskerk. Het kloosterpad is een van de concrete resultaten van het provinciale project Brabants Kloosterleven. Jasper van Deurzen is de kwartiermaker van het project. Hij neemt initiatief, overlegt, organiseert bijeenkomsten en doet voorstellen voor concrete plannen. Marloes van de Hei is daar als beleidsmedewerker erfgoed van de provincie nauw bij betrokken. Beiden liepen voor het eerst een deel van het Kloosterpad en kijken er met voldoening op terug. “Je loopt hier heel erg door de stilte, ziet veel religieus erfgoed. En je loopt door een prachtig natuurgebied als dat bij Keent”, aldus Van Deurzen. Marloes van de Hei – ‘ik ben niet zo’n wandelaar’ – vond het afwisselend.

‘Je loopt hier heel erg door de stilte, ziet veel religieus erfgoed’

Verhaallijnen

Het project kloosterleven maakt deel uit van een van de vier verhaallijnen, waarmee de provincie de kern van de provincie wil vastleggen. Marloes: “Kloosters maken een belangrijk deel

Marloes van de Hei en Jasper van Deurzen op het eindpunt van hun wandeling, het Emmausklooster in Velp. (foto Tjeu van Ras)

uit van de Brabantse geschiedenis. De verhalen van die kloosters proberen we levend te houden. Met als vraag: wat vinden wij belangrijk dat er over 50 jaar over de kloosters wordt gezegd.” De provincie wil die verhalen verzamelen en er bekendheid aan geven, ze wil investeren in de kloosters, de gebouwen en de omgeving. “Er zijn veel exploitatieproblemen, maar er was nauwelijks samenwerking. Daar willen we aan werken”. Marloes maakt voor het uiteindelijke resultaat een vergelijking met de Zuiderwaterlinie, een project dat door veel overleg en dankzij veel samenwerking tot stand is gekomen. Kwartiermaker Jasper van Deurzen zocht diezelfde samenwerking, met de nog bewoonde kloosters, met de eigenaren/beheerders van andere kloostergebouwen en met bijvoorbeeld de Konferentie Nederlandse Religieuzen. “En zo kom je erachter dat er ontzettend veel verhalen zijn te achterhalen. Kleine verhalen, grote, mooie maar ook droevige. Over het leven in de kloosters en de functie in de samenleving waarin ze staan.” Veel is volgens Jasper vastgelegd op schrift, in foto’s en op video. Het is allemaal niet goed ontsloten, niet toegankelijk voor een groot publiek. “Wij zoeken de persoonlijke verhalen en de inhoud en betekenis van kloosters en hun bewoners”.

Kloosterpad

- Het pad is in totaal 330 kilometer, verdeeld in 15 etappes.
- Start- en eindpunt van het Kloosterpad is Den Bosch. Starten kan ook vanaf andere plekken.
- Op de route liggen kloosters in Heeswijk-Dinther, Uden (museum Kroma/Birgittinessenabdij), Megen, Ravenstein, Velp, Sint-Agatha, Boxmeer, Handel, Aarle-Rixtel, Eindhoven, Vessem, Oirschot, Berkel-Enschot en Vught.
- Er zijn ook korte routes rondom kloosters van 5 tot 8 kilometer
- Klooster Sint Annadal in Oosterhout is niet in de route opgenomen. Rondom het klooster is een wandeling uitgezet.

🏠 Klooster
Sint Josephsberg,
Clarissen Megen.
(foto Jasper van Deurzen)

Thema's

Vier thema's zijn er gekozen voor het kloosterproject. Sommige zijn al concreet, zoals het wandelpad en kloosterproducten. Andere moeten nog vorm krijgen. 2021 wordt een belangrijk jaar, omdat in dat jaar kloosterordes en congregaties jubilea hebben te vieren, die aandacht verdienen. (zie kader). Het kloosterpad, waarvan Jasper en Marloes een deel hebben gewandeld is het eerste thema. "Kloosters zijn de parels van Brabant, wij willen een snoer

'Kloosters zijn de parels van Brabant'

rijgen. In samenwerking met museum Kroma in Uden is voor een voetpad gekozen. In etappes lopen van het ene klooster naar het andere met alles wat daarbij hoort, van routebeschrijving tot verblijfsmogelijkheden." Kloosters kunnen zelf kiezen. "Eigenaren van voormalige kloosters moeten er aan kunnen verdienen, de exploitatie is zwaar.

Kloostergemeenschappen kampen met hun bezetting, ze kunnen zelf kiezen wat ze toevoegen: alleen maar bezichtigen, aanbieden van een lunch of andere producten. We zetten ook in op een kloosterherberg."

Kloosterproducten en diensten vormen het tweede thema. "Veel kloosters zijn plaatsgebonden. We kijken of ze op locatie producten en diensten kunnen aanbieden. Dat bestaat natuurlijk al, kijk naar de trappisten in Berkel-Enschot en de Norbertijnen in Heeswijk-Dinther, maar er zijn meer mogelijkheden, eigen producten als jam, fruit, thee. En ze hebben gastvrijheid te bieden." De kloosters kunnen hierbij rekenen op de steun van het provinciale project. "Het is bovendien een kans om het verhaal van de kloosters te brengen, om mensen nieuwsgierig te maken", aldus Marloes van de Hei. ➤

🏠 Klooster
Franciscanen Megen.
(foto Jasper van Deurzen)

De torens van de drie-eenheid in Velp, links het Redemptoristinnen-klooster, in het midden de Vincentiuskerk en rechts het Emmausklooster. Aan de andere zijde van het dorp staat het voormalige internaat Mariëndaal, nu een zorgcentrum. (foto Jasper van Deurzen)

Jubilea

Het jaar 2021 moet het jaar van het Brabantse kloosterleven worden, het derde thema. Kloosters en ordes vieren hun jubilea. “Het zijn hun feestjes, wij gaan daar omheen dingen organiseren, zorgen dat er bekendheid aan wordt gegeven en laderen dat met andere activiteiten”, zo geeft Jasper van Deurzen aan. Er wordt al druk aan gewerkt, ook aan bijzondere dingen.

“Het kruisherenklooster in Sint Agatha krijgt van het Rijksmuseum het Mauritsraam, het gedenkraam dat in de 17e eeuw door prins Maurits aan de kruisheren werd geschonken en dat sinds 1874 in het bezit van het Rijksmuseum is. Voor het jubileumjaar hebben alle activiteiten volgens Jasper als achterliggend doel om een netwerk te bouwen van kloosters, ondernemers, heemkundekringen en om jongeren erbij te betrekken. De eerste plannen zijn daarvoor al gemaakt.

Barmhartigheid, zorg, onderwijs. Het zijn drie kenmerken van de waarden die kloosters en hun bewoners hebben uitgedragen. Een thema, dat inspiratie kan bieden in de moderne maatschappij. “Die kloosterwaarden kunnen als inspiratie dienen voor hedendaagse vraagstukken”, aldus Jasper van Deurzen. Begin vorig jaar is een e-magazine verschenen, dat over die kloosterwaarden gaat. Dat had dit jaar een vervolg moeten krijgen door opnieuw mensen bij

In 2021 vieren kloosters en ordes hun jubilea

elkaar te brengen. De corona-crisis heeft dat doorkruist. Dat vervolg komt er nog zeker. “Wij kijken naar hoe eeuwen ervaring die is opgedaan in klooster een inspiratie kunnen zijn voor het nieuwe Brabant. Wat kan barmhartigheid betekenen voor onze zorg? Franciscus was al pleitbezorger om voorzichtig om te gaan met de hele schepping. De zusters Clarissen hebben al meer dan 300 jaar ervaring met duurzaam leven. 30 zusters met 1 auto, geen vleesconsumptie. Wat kunnen we daar van leren?”

Meer informatie, zie: publicaties.brabant.nl/kloosterleven/brabants-kloosterleven/

Refter

Emmausklooster Velp.
(foto Jasper van Deurzen)

Jubilea

- 1121 – 2021: De Norbertijnen vieren dat hun orde 900 jaar geleden werd opgericht.
- 1271 – 2021: Het Norbertinessenklooster Sint-Catharinadal in Oosterhout bestaat 750 jaar. Het klooster werd gesticht in Wouw, verhuisde later naar Breda. De zusters vestigden zich in 1647 in Oosterhout.
- 1371 – 2021: De kruisheren vestigden zich 650 jaar geleden in Sint Agatha in het Land van Cuijk, het oudste klooster van Nederland. Sinds 2006 is in een deel van het klooster het Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven gevestigd.
- 1721 – 2021: De Clarissen namen 300 jaar geleden in Megen hun intrek in het klooster Sint Josephsberg. Ze waren afkomstig van het klooster Elisabethsdal te Bostel.

Brabantse Rabo-kunst als verdienmodel

door Piet van Asseldonk

Zo'n veertig jaar geleden was er in Brabant - en in mindere mate ook elders in ons land - sprake van een golf aan Rabo-kunst. Veel Brabantse kunstenaars pikten een graantje mee. Voor enkele handige en/of populaire kunstenaars betekende het een uitgesproken profijtelijk verdienmodel.

Wat was het geval? Zo tussen 1970 en 1980 vierden veel Rabobanken, als Boerenleenbanken opgericht in de jaren vlak vóór en kort ná 1900, hun 75-jarige jubileum of fuseerden ze. Reden genoeg voor plaatselijke bankbestuurders daar bij stil te staan en de lokale gemeenschappen waarin ze groot

De bereider
De Mortel,
Toon Grassens, 1981

geworden waren een artistiek saluut van volkse snit te brengen. Meer dan gemiddeld gebeurde dat met standbeelden gewijd aan oude ambachten of karakteristieke dorpselden en met pentekeningen van tradities, gebouwen en landschappen die intussen verdwenen of van aanzien veranderd zijn. Kunstenaars die hierbij in het oog springen zijn Toon Grassens (*1939) uit Gemert, over wie begin september een boek verscheen, Niek van Leest (1930-2012) uit Moerdijk en Piet Hohmann (1935-2017) uit Oosterhout (N.Br.). Grassens en Van Leest zijn beeldhouwer. Multikunstenaar Hohmann vervaardigde voor een vijftigtal Brabantse Rabobanken een duizelingwekkende hoeveelheid pentekeningen.

Rabo-geschiedenis

Tussen 1895 en 1920 werden er in ons land in razend tempo meer dan 1100 plaatselijke Raiffeisenbanken en Boerenleenbanken opgericht. Het record werd in 1955 bereikt met 1324 plaatselijke 'boerenbanken'. De eerste Brabantse Boerenleenbank was die van Geldrop, opgericht in 1897. Het doel van al deze kleinschalige landbouwkredietcoöperaties was om met het spaargeld van kapitaalkrachtige boeren leningen te verstrekken aan boeren met te weinig geld om vooruit te kunnen komen. De plaatselijke banken maakten gebruik van de diensten van door hen opgerichte

'centrale banken'. Voor de noordelijke, veelal protestantse Raiffeisenbanken was dat de CCRB (Coöperatieve Centrale Raiffeisen Bank) in Utrecht en voor de zuidelijke, katholieke Boerenleenbanken was dat de CCB (Coöperatieve Centrale Boerenleenbank) in Eindhoven.

Deze bankenclubs stonden los van elkaar en werkten heel lang nauwelijks samen. Dat veranderde in 1972. De twee centrale 'boerenbanken' met hun door fusies al veel kleiner aantal aangesloten banken fuseerden tot Rabobank. Hun gezamenlijke centrale bank - Rabobank-Nederland - kwam in Utrecht en Eindhoven. De van oorsprong 'boerenbank' was intussen een groot en divers, ook voor niet-boeren opererend, bankbedrijf geworden. Vervolgens kwam er door een ware fusiegolf een massaal proces van schaalvergroting op gang.

In 1955 waren er
1324 plaatselijke
'boerenleenbanken'

Door professionalisering en digitalisering van het bankbedrijf en door steeds striktere toezichtseisen van overheidswege werd de zelfstandigheid van de plaatselijke bankcoöperaties fors uitgehold. Uiteindelijk zagen de nog resterende 106 plaatselijke banken na felle ‘coöperatiediscussies’ zich in 2015 genoodzaakt met Rabobank Nederland te fuseren tot één grote centrale coöperatie met het hoofdkantoor in Utrecht en met enkele districtskantoren verspreid over het land. Deze fusie kreeg in 2016 haar beslag. Plaatselijke inspraak bleef, maar plaatselijke zelfstandigheid verdween. Lokale kunstwerken met geld van de Rabo zijn grotendeels vervangen door een bescheiden Coöperatief Dividend voor sociale doeleinden, de Rabo Clubkas Campagne voor plaatselijke verenigingen en de commerciële sponsoring van bijvoorbeeld sportvelden en buurthuizen.

Twee beeldhouwers

De twee beeldhouwers wier werken dankzij de Rabobank veel dorpspleinen opfleuren zijn, zoals gezegd, Toon Grassens en Niek van Leest. Hun standbeelden zullen door het volkse, heemkundige karakter en de lokale worteling ervan niet snel in het vizier komen van door antiracisme aangezette ‘beeldenstormers’. Wél waren ze soms het doelwit van dieven die het op brons gemunt hadden. Aan Toon Grassens, bijgenaamd de Beeldhouwer van het Zuiden, hebben we (november 2017) al eens aandacht besteed in dit blad. Hij zei toen: “Veel Rabobanken hadden zo rond 1980 een jubileum of gingen fuseren. Bij die gelegenheid wilden ze naar de plaatselijke bevolking een gebaar maken. Daar heb ik flink van geprofiteerd.” Een paar voorbeelden: De Bereleider (De Mortel, 1981), De Schut (Gemert, 1987), Ons Moeder (Bakel, 1989), De Peelwerker (Milheeze, 1989), De Pionier (Rips, 1989) en Handelende Kinderen (Zijtaart, 1977).

Kind in grote-mensenkleren, Beers, Niek van Leest, 1991

Bij die gelegenheid wilden ze naar de plaatselijke bevolking een gebaar maken

Zij het wat minder dan Toon Grassens heeft ook beeldhouwer Niek van Leest heel vaak een jubilerende, fuserende of sponsorende Rabobank als opdrachtgever gehad. Een paar van zijn Rabo-beelden: De Peelwerker (Somerens, 1977), Handjeklap (Veghel, 1977), Verliefd Paartje (Valkenswaard, 1979), Haoptertse

Ze haalden hun neus niet op voor figuratieve, volkse kunst

Gaoper, (Hapert, 1981), Kind in grote-mensenkleren (Beers, 1991), Dirigent (Zeeland, 1993) en Vrouw met Vlaswiek (Liempde, 1994). Grassens en Van Leest haalden blijkens hun werk hun neus niet op voor figuratieve, volkse kunst. Beide beeldhouwers noemden zich liever ambachtsman dan artiest, waren publiciteitsschuw en lieten de onthulling van

hun beelden maar al te graag over aan lokale gezagdragers. En inderdaad: beide beeldhouwers spraken in het openbaar liever niet over hun werk. Sowieso bedienden zij zich niet van zware, gewichtige en abstracte kunsttheorieën.

Omdat Niek van Leest behalve nogal wat West Brabantse gemeenten - met grote afnemers Schijndel en Liempde als Zuid Oost Brabantse uitzonderingen - veel Rabobanken in zijn ‘klantenkring’ had, liet hij zich één keer door NRC-Handelsblad-redacteur en architectuurkenner Max van Rooy interviewen.

▼ De dirigent, Zeeland (N.Br.), Niek van Leest, 1993

Dat was voor het door Rabobank Nederland in 1982 uitgegeven boek “Beelden van het landleven”. In dat vraaggesprek liet Van Leest toch even het achterste van zijn tong zien. Hij maakte duidelijk dat het Rabobestuurders, maar ook gemeentelijke beampten en dorpsbestuurders waren bij wie hij, hoewel hij “af en toe wat abstracte werken maakte”, nooit met non-figuratieve kunst hoefde aan te komen. Niek van Leest: “Als ik voor gemeentes werk die helemaal niets, of maar een beetje kunst hebben, dan kan je niet met abstract aankomen. Je wordt van de straat gelachen en dat is toch moeilijk. Dan kan je wel zeggen: ge bent ene slappe zak, maar ik ben reëel. Ik heb een gezin met vijf kinderen. (...) Ik ben nog nooit in een ivoren torentje gekropen. Ik blijf mezelf en moet er hard voor werken en doe dit werk graag.”

Tekeningen van
Piet Hohman
◀ Almkerk

▼ Deurne

15.000 pentekeningen

De in Oosterhout en omstreken wereldberoemde en veelzijdige kunstenaar Piet Hohmann, bekend onder meer van een grote bromtol op een rotonde in Oosterhout, manifesteerde zich in de

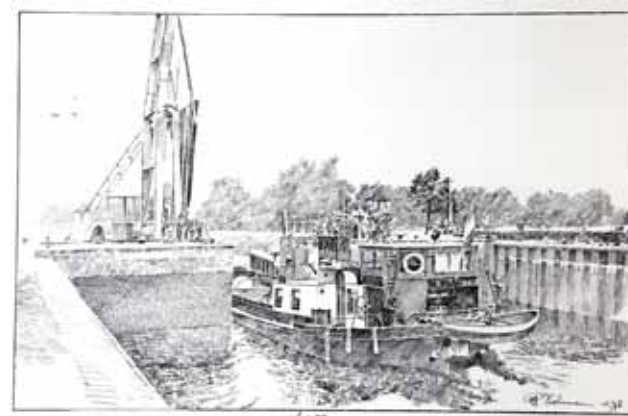
kring van Brabantse Rabobanken met zijn op bestelling leverbare dorpse pentekeningen. Banken konden die, al dan niet ingekleurd, tegen een (zacht) prijsje doorverkopen aan hun leden en cliënten. Ongeveer vijftig Brabantse Rabobanken deden dat volop bij gelegenheden zoals een jubileum een fusie of een (her)opening van een bangebouw.

De cijfers, voor zover beschikbaar en inzichtelijk, laten aan duidelijkheid niets te wensen over. Piet Hohman 'overspoelde' Brabant in de jaren tussen 1975 en 1981 met meer dan 15.000 dorpstekeningen van zijn hand. Reken maar even mee: 50 Rabobanken met gemiddeld een set van 10 prenten per bank en met een gemiddelde totaaloplage van 300 per set en dus 30 per prent. Dan kom je uit op 15.000 prenten. Allemaal gemiddelden dus. Er zijn grote verschillen per Rabobank in zowel het aantal tekeningen als de oplages. Veghel nam 15 prenten met een gezamenlijke oplage van 350 af. Ter vergelijking: Uden kocht ook

► Oudenbosch

▼ Someren

15 prenten in, maar met een fors hogere totaaloplage: 500 namelijk. Topklant van Piet Hohmann was Rabobank Oss in 1976. Die bank kocht 20 tekeningen met een gezamenlijke oplage van 500. De hoogste

oplage (600) komt op naam van Oisterwijk, maar die schafte 'slechts' 12 verschillende tekeningen aan. Kleine klanten van de ondernemende kunstenaar waren bijvoorbeeld Langeboom met 7 tekeningen en een oplage van 100, Genderen met 4 prenten in een gezamenlijke oplage van 150 en Volkel en Vorstenbosch met 5 prenten (oplagen 150). Sinds vorig jaar kunnen alle Rabo-pentekeningen op internet (penpiethohmann.blogspot.com) bekeken én nabesteld worden. Ook via Marktplaats is er een ruim aanbod in. Volgens de erfenamen van Hohmann bieden diens tussen ruwweg 1975 en 1980 in opdracht van de Rabobank gedrukte prenten "een mooi tijdsbeeld van de jaren '70 en '80 in Brabant". De standbeelden van Toon Grassens en Niek van Leest kom je, fietsend, autorijgend of wandelend door het Brabantse land, vanzelf tegen. ■

De foto's bij dit artikel zijn gemaakt door Piet van Asseldonk

‘Houdoe’, link tussen Little Chute en Oost-Brabant

door Diny van Hoften

Op 26 september gaat de documentaire ‘Houdoe’ in première. Een film over de link tussen het Amerikaanse plaatsje Little Chute en omgeving en Oost-Brabant. Filmmakers Diny van Hoften en Manon van Bergen maakten de film.

Een eeuw oude historie blijkt schuil te gaan achter een klein berichtje in de krant in 2013. In Little Chute, een klein dorpje in de staat Wisconsin in de Verenigde Staten, is een Brabantse molen gebouwd. De interesse van filmmakers Diny van Hoften en Manon van Bergen is gewekt. Ze gaan op onderzoek uit en komen achter een bijzonder verhaal. In een periode van 112 jaar, van 1848 tot en met 1960, emigreerden katholieke Nederlanders, voornamelijk uit Oost-Brabant naar dit dorp en de daarom liggende dorpen, genaamd The Fox Valley. Generaties lang blijven mensen daar bij elkaar wonen om vast te houden aan hun geloof, cultuur en gewoonten. Ver van huis hebben zij hun eigen stukje Brabant gesticht.

Passie

Van Hoften en Van Bergen maken tijdens hun research ook kennis met Willem Keeris (oorspronkelijk uit Zeeland) en Wim Rovers (van de heemkundekring Uden). Zij houden de link tussen Amerika en Oost-Brabant in leven. Ze gaan ieder jaar samen naar the Fox Valley om daar de archieven in te duiken. Op zoek naar oude foto's en nog onontdekte familielijnen. De stamboomonderzoeken van Wim en Willem zijn goud waard voor de nazaten van deze emigranten. Zij hebben een Nederlandse achternaam en willen dolgraag weten waar ze vanaf stammen. Dit laat zien hoe belangrijk je roots zijn. Je neemt ze overal mee naartoe en het verbindt mensen met elkaar, generaties lang.

Van Hoften en Van Bergen besluiten dat dit stukje Brabants erfgoed vastgelegd moet worden nu het nog kan. Want de laatste emigranten vertrokken in 1960 naar Little

De Brabantse molen
in Little Chute.
(foto Diny van Hoften)

Chute en omgeving. De filmmakers zoeken hen op in hun nieuwe thuisland. Ze vragen hen waarom ze destijds vertrokken zijn en hoe het leven hen is vergaan.

De filmmakers gaan ook op bezoek bij de nazaten van Brabantse migranten en laten een nog bestaande Nederlandse traditie zien, het koningschieten van de Hollandtown Schut. Een schutterij die 170 jaar geleden is opgericht door Brabantse migranten.

‘Houdoe’ duikt in deze bijzondere historie en het Brabantse DNA. Op originele wijze wordt getoond dat er geen grenzen zijn voor de Brabantse cultuur en gewoonten.

De filmmakers gaan
ook op bezoek bij
nazaten van
Brabantse migranten

De documentaire Houdoe is gemaakt met steun van het Brabants Heem, Omroep Brabant, het Prins Bernard Cultuurfonds, de gemeenten Uden en Landerd, Impulsgelden provincie Noord-Brabant en met behulp van crowdfunding.

40 jaar Heemkundekring Corsendonca Oud-Turnhout

door Hugo Miguet en Jan Sels

Op 18 september 1980 werd de Heemkundekring Corsendonca in Oud-Turnhout boven de doopvont gehouden. Er was in Vlaanderen een toegenomen interesse voor de zoektocht naar de eigenheid van de lokale gemeenschap. De heemkundekring is aangesloten bij de stichting Brabants Heem. Het is een van de twee Belgische kringen die zijn aangesloten, de andere is die uit Westerlo.

🏠 Oud-Turnhout in 1949. (afbeelding collectie Corsendonca)

Het oude zegel van de priorij werd het logo van de heemkundekring

De naam Corsendonca is ontleend aan de priorij van Corsendonk, één van Oud-Turnhouts markantste historische gebouwen en tevens een centrum met een grote nationale en internationale uitstraling. Het oude zegel van de priorij werd het logo. De doelstelling van Corsendonca is nog steeds het heemkundig erfgoed van onze gemeente verzamelen, inventariseren, bewaren en verspreiden. Tegelijk wil men wat nu gebeurt bewaren voor de toekomst. Corsendonca verzamelde in de loop van de jaren veel gegevens, maar ook heel wat fysieke stukken: boeken, tijdschriften, foto's, overlijdensberichten, gedachtenisprentjes, gebruiksvoorwerpen en schoolgerief. Een aantal keren werd een deel hiervan tentoongesteld en in 1988 richtte men een klein heemkundig museum in, dat om verschillende redenen in 1999 gesloten werd.

Opvallend

Heemkundekring Corsendonca was bij verschillende gebeurtenissen in de gemeente opvallend aanwezig. Zo verzorgde de kring een filmweekend met oude films van activiteiten en vieringen in ons dorp, als afscheid van het oude Gildenhuis (de voormalige ontmoetingsplaats voor verenigingen). In 1984 werkte de kring mee aan de optocht n.a.v. het 125-jarig bestaan van de gemeente. En wanneer Oud-Turnhout 150 jaar zelfstandigheid vierde in 2008-2009 was Corsendonca een actieve medewerker. In 1985 werd op initiatief van Corsendonca het Oud-Turnhoutse streekgebak "het Korhaantje" voorgesteld, verwijzend naar de korhaan die toen nog de Liereman als een van de laatste biotopen in België koos. In de jaren 1996-1998 ging de Heemkundekring letterlijk graven nabij de Sint-Bavokerk. Deze archeologische opgravingen resulteerden in een aantal boeiende bevindingen over de ontstaansgeschiedenis van het dorp.

Als vereniging begaan met het heemkundig erfgoed werd Corsendonca in de loop van de jaren vaak om advies gevraagd door het gemeentebestuur: de benaming van nieuw aangelegde straten, het benoemen van nieuwe gebouwen. ➤

Daarnaast nam Corsendonca geregeld zelf initiatief: o.a. het oprichten van de monumenten ter nagedachtenis van de slachtoffers van de neergestorte vliegtuigen op het einde van de Tweede Wereldoorlog, het plaatsen van een, de herdenking van 75 jaar Bevrijding. We wisten het gedenkteken voor de oorlogsslachtoffers van onze gemeente op het dorpsplein te redden bij de heraanleg van het dorpscentrum. De heemkundekring stond bovendien aan de wieg van de omvorming van de voormalige pastorie van Sint-Bavo tot Cultuur- en Erfgoedcentrum Hofke van Chantraine en tevens van het Bezoekerscentrum in het Landschap de Liereman.

Boeken

Om bekendheid te krijgen bij de lokale bevolking stelde de Heemkundekring in de loop van 1981 een eerste fotoboek "Zo was Oud-Turnhout" samen. Intussen bracht Corsendonca 32 boeken op de markt. Naast de boeken mag Heemkundekring Corsendonca fier zijn op een eigen driemaandelijks tijdschrift. Behalve boeken en tijdschrift bracht onze kring ook kerstkaarten, met de 3 kerststallen van ons dorp, uit. Het Oud-Turnhouts kaartspel, met 52 herkenbare afbeeldingen van ons erfgoed of van kenmerkende landschappen, is ook in vele huiskamers van ons dorp aanwezig.

Vanaf het ogenblik dat de kring verhuisde naar de locatie in de Kerkstraat maakte men ernstig werk van het inventariseren van de verzamelde documenten en men stelde het archief op een vaste weekdag toegankelijk voor het publiek. Terecht kreeg het archief van Corsendonca in het Hofke van Chantraine een officiële erkenning als Documentatiecentrum. ■

🏠 *Het Hofke van Chantraine in Oud-Turnhout. (foto collectie Corsendonca)*

Geschiedenis van de brandweer in Uden

'Brandweer in Uden. Van spuitgast naar professionele vrijwilliger' is de titel van het boek dat op 9 juli in Uden gepresenteerd is. Niet, zoals gepland tijdens de grote reünie van Udense brandweervrijwilligers, maar vanwege de coronaperikelen in een klein gezelschap in de brandweerkazerne.

Schrijver Henk Hellegers, voorzitter van Brabants Heem en burgemeester van Uden, neemt de lezer mee in de bijna 250-jarige geschiedenis van de Udense brandweer. Te beginnen bij de aanschaf in 1774 van twee brandspuiten op last van de keurvorst van het Land van Ravenstein. Met verhalen en archiefstukken laat Henk Hellegers zien dat de brandweer in de meeste gemeenten en zo ook in Uden, tot aan de jaren dertig van de vorige eeuw nog niet zo veel voorstelde. Vaak was het een kwestie van emmertjes water als de door de burgemeester aangewezen spuitgasten al op kwamen dagen. Meestal was er door gebrek aan materieel, water, brandputten en kundige vrijwilligers geen redden meer aan.

Met de vele foto's en verhalen laat Hellegers de ontwikkeling van het korps zien naar de professionele organisatie van vrijwilligers en beroepskrachten van nu. En ook hoe vanaf het begin van deze eeuw het lokale karakter van de brandweer ingeleverd is voor korpsen, die - inclusief materieel en kazernes - volledig regionaal geworden zijn. De geschiedenis en de ontwikkelingen worden geïllustreerd met foto's en gesprekken met brandweervrijwilligers van toen en nu. In allerlei verhalen, die opgetekend zijn uit verslagen en artikelen in dag- en weekbladen, passeren grote branden, die Uden in die bijna 250 jaar getroffen hebben, de revue. Zoals de brand, die in 1886 de Petruskerk verwoestte, de grote brand, die in 1941 maar liefst 13 gezinnen dakloos maakte en de chaotische bestrijding van de brand in het Kruisherencollege in 1954. Daarnaast is er ook volop ruimte voor anekdotes en de ontwikkelingen binnen het Udense korps, inclusief de in die bijna 250 jaar geregeld terugkerende conflicten tussen het korps en de gemeente. ■

Het boek is voor € 17,50 te koop bij de Udense boekhandel en de Heemkundekring Uden.

2000 VOLT, feiten over de Dodendraad

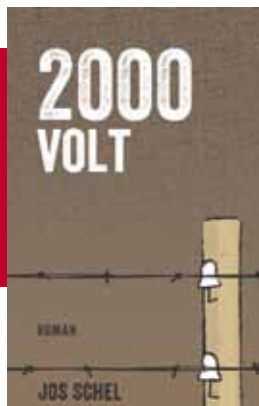
door Jos Schel

Toen ik, alweer enige tijd geleden, op de terugweg van familiebezoek door Baarle-Nassau reed, viel me weer eens de eigenaardigheid van het dorp met zijn grillige grenzen op. Wie heeft dit toch in hemelsnaam verzonnen, dacht ik.

De vraag liet me niet los en thuisgekomen in Rotterdam, ging ik nieuwsgierig op zoek op internet. Tijdens die zoektocht stuitte ik op de Dodendraad, een fenomeen waar ik eerlijk gezegd nog nooit van had gehoord. Toen ik verder ging spitten, rijpte bij mij het idee voor een verhaal. Als ik nog nooit van de versperring had gehoord, zouden er hoogstwaarschijnlijk meer mensen zijn met weinig of helemaal geen kennis van de Dodendraad in de Eerste Wereldoorlog.

Vooraf de feitenkennis van professor Vanneste uit Antwerpen en van Herman Janssen van heemkundekring Amalia van Solms in Baarle hebben mij gesteund bij de totstandkoming van mijn boek. Natuurlijk bracht ik ook een bezoek aan de reconstructie van een stuk versperring bij Zondereigen, die mij een beetje het gevoel kon geven van de situatie destijds aan de grens. Ik heb de historische en topografische kennis verzameld en een plaats gegeven in mijn verder fictieve verhaal: 2000 VOLT.

Zoals professor Vanneste het in zijn voorwoord schrijft: “Zonder betweterig te doen en zonder de lezer te overdonderen met technische feitjes is de auteur erin geslaagd om op een elegante wijze correcte historische informatie te verschaffen, en ze te verwerken en te integreren in een verhaal waarvan de gebeurtenissen zich eigenlijk in bijna elke Belgisch-Nederlandse regio hadden kunnen afspelen. Zo slaagt Jos Schel erin om op een ontspannende maar verantwoorde wijze hulde te brengen aan lokale verzetsstrijders van ruim een eeuw geleden.”

Jos Schel is schrijver en redacteur. Zijn boek 2000 VOLT is te bestellen bij de boekhandel in België en Nederland en op boekenbestellen.nl

Ooggetuigen van WO2 in Sprang-Capelle

De heemkundevereniging Sprang-Capelle brengt een boek uit met ooggetuigenverslagen van de tweede wereldoorlog in Sprang-Capelle. Het is een speciale uitgave van het Bruggeske, het heemkundig tijdschrift van de vereniging.

Een groep vrijwilligers is gedurende een lange periode op pad geweest om ooggetuigen te interviewen en zo allerlei verhalen vast te leggen. Het zijn ooggetuigenverslagen. Ieder heeft op zijn of haar eigen wijze de oorlog, en vooral de laatste weken tot de bevrijding van Sprang Capelle, beleefd en onthouden.

Belangwekkend is het om te zien dat deze geschiedenissen grote invloed hebben gehad op de levensloop van de betrokkenen.

Zestien verhalen zijn het, waaronder het indrukwekkende verhaal van Jan Boezer, zoon van een landwachter. De geschiedenis van de MAST, het munitiedepot nabij de Efteling en de gevolgen voor Sprang Capelle toen het werd vernietigd. Ook korte herinneringen, van

vluchten, van ingekwartierde soldaten, van het leven dat doorging of plotseling stopte door een vultreffer. Van soldaten die terugkwamen van een gevecht bij Kapelsche Veer, van de angst voor de V1's en de vreugdevolle ontlading van de bevrijding. Het is een aangrijpend document geworden. Zo blijft deze geschiedenis bewaard en herinnerd. Ook na vijfenzeventig jaar.

Het Bruggeske wordt gratis verstrekt aan de leden van de heemkundevereniging Sprang-Capelle. Het is ook te koop voor € 10 bij Koos Nieuwenhuizen, Van der Duinstraat 80, 5161BR, Sprang Capelle, telefoon 0416-277386

‘Haar verhaal’

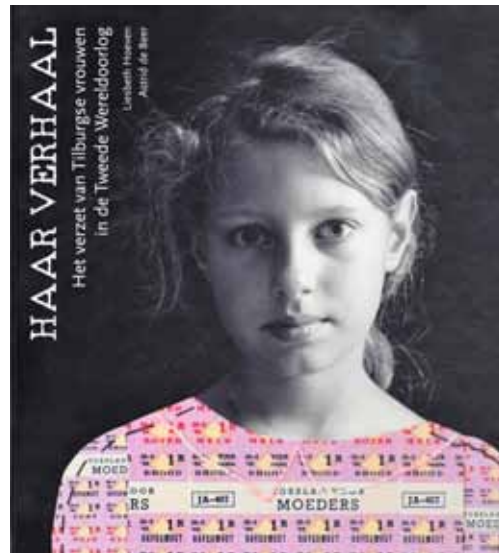
Door Peter van Overbruggen

De ogen van een meisje kijken je vanaf de boekomslag indringend aan. Alsof ze wil zeggen: ‘Wat zou jij gedaan hebben?’ En dat is nou precies de bedoeling van fotograaf Gerdien Wolthaus. Zo worden we een intrigerend boek over Tilburgse verzetsvrouwen ingetrokken.

De coverfoto staat symbool voor al die vrouwen die in het boek ‘Haar verhaal’ uit de anonimiteit van hun moedige verzetswerk tevoorschijn komen. Het geportretteerde meisje is een achterkleinkind van verzetsvrouw Céline van Spaendonck-van Diepen. Het werk van haar overgrootmoeder kan nu voluit gezien worden. Dat de onvermoeibare inzet van al die vrouwen tijdens de Tweede Wereldoorlog zo onzichtbaar is gebleven, heeft te maken met het feit dat hun verzorgende en ondersteunende taken die het verzetswerk mogelijk maakten, onderbelicht bleven. Een grote plaats in de geschiedschrijving kregen die dappere vrouwen dan ook niet. En toch is hun rol groots.

Bonkaarten in korsetten

Het is niet zonder reden dat juist de in de oorlog zo broodnodige bonkaarten paginagroot als kleurige intermezzo's de verschillende hoofdstukken van het boek scheiden. Deze bonkaarten voor o.a. voedsel, tabak en textiel waren de smeerolie voor het karige dagelijkse leven. Vrouwen zorgden voor de riskante verspreiding. Ze zijn vooral actief bij het helpen van onderduikers, pilotenhulp en illegale pers. Ze vervoeren brieven, boodschappen, distributiezegels, geld,

spionagegegevens en zelfs wapens. Dit alles wordt verborgen in kinderwagens, handwerktassen, dubbele rokbeschermers van fietsen, in korsetten en stepp-ins.

Het beeld van een eensgezinde en heldhaftige strijd tegen de bezetter, waarin met name mannen als helden worden onthaald en gevierd, bleef in het collectieve bewustzijn van Nederland tot het einde van de jaren '60 bestaan. In de grote verhalen na de bevrijding kreeg het verzetswerk van vrouwen weinig aandacht en waardering en het bleef ook onzichtbaar in de geschiedschrijving. Cultuurwetenschapper Liesbeth Hoeven en historica Astrid de Beer hebben de bestaande beeldvorming herzien. Samen met een groep vrijwilligers hebben zij in archieven, databases en op gedenkplaatsen gezocht naar vrouwen die in Tilburg actief zijn geweest in het verzet. Het betrof, verhoudingsgewijs en landelijk gezien, een opvallend groot aantal. Van 32 van deze vrouwen zijn uitvoerige, soms schrijnende levensbeschrijvingen opgenomen.

Van 32 vrouwen zijn hun, soms schrijnende, levensbeschrijvingen opgenomen

‘Beeldcorrectie’

Juist daarom is dit boek over de Tilburgse verzetsvrouwen een belangrijke correctie op hun onzichtbaarheid, zowel tijdens de oorlog als in de geschiedschrijving daarna. Dat is ook de grote drijfveer geweest van de schrijvers en de vrijwillige medewerkers van het regionaal Archief Tilburg. Het is dan ook goed dat deze onderzoekers de kans kregen om hun motivatie voor hun onderzoek te vertellen. Die persoonlijke betrokkenheid geeft de zogeheten ‘citizen science’ extra kleur. Het boek laat vooral zien, dat de journalistiek een verhaalcultuur blootlegt die recht doet aan de boeiende ervaringen en herinneringen van moedige mensen in oorlogstijd. Vooral de vrouwen hebben daarbij nu de aandacht gekregen die ze al zo lang verdienden. ■

Haar verhaal. Het verzet van Tilburgse vrouwen in de Tweede Wereldoorlog. Liesbeth Hoeven, Astrid de Beer. 2019. Uitgeverij Gianotten Printed Media / distributie uitgeverij Verloren. € 19,95 ISBN 9789066630994

In Memoriam: Jan Franken

Jan Franken† (1938-2020)

door Theo Cuijpers

Oud-bestuurslid van Brabants Heem Jan Franken is op 5 juni jl. op 81-jarige leeftijd overleden.

Jan Franken was jarenlang bestuurslid van Brabants Heem en heeft zich in het bijzonder ingezet voor de Koerier van Brabants Heem. Jan was lid van meerdere heemkundekringen, maar was het meest actief voor

de Kleine Meijerij in Oisterwijk waar hij de bibliotheek reorganiseerde.

Hij schreef veel o.a. het eerste deel van Oisterwijk, een geschiedenis van meer dan 800 jaar, en samen met Lambert Winkelmolen, Opgediept en opgegraven: de vroegste geschiedenis van Berkel-Enschot-Heukelom. Jan was een begnadigd spreker en verraadde niet dat hij van oorsprong leraar Nederlands was. Jan werkte bij de lerarenopleiding van Fontys en daarvoor bij de Katholiek Leergangen. Om zijn rechten studerende zoon Stijn te kunnen begeleiden, studeerde Jan ook rechten. Hij trad op als juridisch adviseur van het bestuur van Brabants Heem en de aangesloten kringen. ■

In Memoriam: Wim van Rooij

door Frans Teunis

Op 88-jarige leeftijd is op 18 mei jl. overleden Wim van Rooij uit Sint Oedenrode. Een groot man, fysiek, maar ook intellectueel, begaan met de mensheid en in het bijzonder met de heemkundige mens.

Wim van Rooij was 63 jaar deelnemer aan de Brabantse Heemdagen en vele jaren voorzitter van de voorbereidings-commissie Heemdagen van Brabants Heem. De deelnemers kennen hem als de man met humor, met de niet mis te verstane kennis van Brabant en die steeds de juiste toon weet te treffen om zijn gelijk te bewijzen.

Een uitspraak, zoals ook op zijn bidprentje vermeld staat, geeft aan waar we ook als heemkundige staan met "Wij staan niet altijd stil bij het woord 'samen', maar het is een groot gemis als 'samen' uit je leven is".

Wim is niet alleen gekend in kringen van Brabants Heem maar heeft ter plaatse een standbeeld verdiend

Wim van Rooij †
(1931-2020)

vanwege de vele verdiensten voor de gemeenschap in Sint-Oedenrode, "Rooi" zijn geliefde geboortedorp. Als zoon van de erudiete hoofdonderwijzer Harrie van Rooij treedt hij in diens voetsporen - het onderwijs - maar blijft nadrukkelijk onderwijzer om zich bezig te kunnen houden met alles wat hem dierbaar is en waarvan hij vindt dat daar maar eens een organisatie van moet worden opgetuigd. Te denken valt hierbij aan de Stichting Behoud Martinuskerk, De heemkundekring, Katholieke Onderwijsbond, de KVP, de VVV, Museum Paulusgasthuis, Stichting Jaarmarkt Rooi, Vriendenkring fanfare NJA en carnavalsvereniging Papgat. Daarnaast is hij 50 jaar gids geweest voor de rondleidingen door Rooi. We vergeten de lidmaatschappen van koren het correspondentschap van het Eindhovens Dagblad en de vele kolommen in het weekblad Midden Brabant niet. Toch vond hij nog tijd om vele voordrachten te schrijven en ze zelf voor te dragen bij verenigingen. Hij is bovendien auteur van "St Oedenrode het dorp van Mgr. Bekkers (1968)", "Een halve eeuw school in Boskant (1996)", "Een kwart eeuw Odendaal (2000)", "Ammel in 't Rois (2012) liedjes en gedichten en "grepen uit de Roise historie (2016)". Hij laat zijn vrouw en 4 zonen achter en velen zullen met hen Wim van Rooij missen maar tegelijk een goede en fijne herinnering hebben. ■

Frans Teunis is voorzitter van heemkundige studiekring De Acht Zaligheden Eersel en lid van de voorbereidingscommissie van de Brabants Heemdagen.

In Memoriam: Willem van Ham

door Joss Hopstaken

Op 83-jarige leeftijd is op 3 juni 2020 Willem van Ham overleden. Hij was historicus en oud-gemeentearchivaris van Bergen op Zoom. Willem van Ham is vanaf de oprichting actief geweest voor de Noord-Brabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde.

Tot de wellicht wat minder bekende onderdelen van Brabants Heem behoort de Noord-Brabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde, die opgericht werd in 1986. Deze commissie adviseert overheidsinstellingen in de provincie bij het ontwerpen of verbeteren van wapens en vlaggen. Wapens van gemeenten en waterschappen worden bij Koninklijk Besluit vastgesteld.

Vanaf de oprichting was Willem van Ham bij de commissie actief betrokken. Geboren in Fijnaart, opgegroeid in Steenberg en De Heen, woonde Willem vanaf 1975 in Bergen op Zoom. Vele jaren was hij werkzaam in het archiefwezen, het laatst als gemeentearchivaris van Bergen op Zoom. Na zijn pensioen studeerde hij geschiedenis en promoveerde in Nijmegen op een studie naar het bestuur van het Markiezaat.

Een eerste publicatie van Willem van Ham dateerde al van 1957. In de jaren daarna zou het aantal publicaties uitgroeien tot meer dan vijfhonderd stuks. Artikelen, hoofdstukken in bundels, boeken over de regionale West-Brabantse geschiedenis vormen een belangrijk deel van die grote productie. En postuum zijn er nog enige publicaties te verwachten.

🏠 Willem van Ham †
(1937-2020)

De eerste
publicatie
van Willem
dateerde al
van 1957

Daarnaast was Willem van Ham buitengewoon geïnteresseerd in heraldiek en vlaggenkunde. Al op 21-jarige leeftijd, in 1958, verscheen een artikel over het wapen van zijn toenmalige woonplaats Steenberg. In het tijdschrift Brabants Heem publiceerde hij in 1967 voor het eerst over Brabantse dorpswapens. Vanaf de oprichting in 1966 was hij ook lid en actief voor de Nederlandse Vereniging voor Vlaggenkunde. Het bekende boek 'Wapens en vlaggen van Noord-Brabant' dat verscheen in 1986 was de voorlopige samenvatting van de jarenlange betrokkenheid van Willem bij het onderwerp. Een uitgebreide studie over de Brabantse vlag zag in 2003 het licht.

De oprichting van de Noord-Brabantse Commissie in 1986 werd mede gemotiveerd door de aanstaande serie van herindelingen van gemeenten en waterschappen. Andere, zo mogelijk betere, wapens en vlaggen zouden in Noord-Brabant nu tot stand gebracht kunnen worden. Ontwerpen en suggesties daarvoor waren vaak van de hand van Willem. Door middel van diverse rapporten met aanbevelingen en de uitgave van het vlugschrift 'Van Schild en Vaan' werd aandacht gevraagd en in veel gevallen verkregen. Naast Willem van Ham was in die jaren Jan Melssen uit Eindhoven de motor achter deze actie.

De laatste jaren was Willem druk doende met een nieuwe uitgave van het boek 'Wapens en vlaggen van Noord-Brabant'. Sinds 1986 was op dat gebied veel gebeurd en de mogelijkheden voor kleurendruk waren veel groter geworden. Kleur is immers van wezenlijk belang voor heraldiek en banistiek. Bovendien koos hij voor een insteek die dit toch specialistische onderwerp meer toegankelijk zou maken. Het ligt in de bedoeling dit boek in de nabije toekomst te gaan uitgeven.

Het belang van de bijdrage van Willem van Ham aan onze kennis van en waardering voor het Brabantse erfgoed geheten wapens en vlaggen is buitengewoon groot. De Noord-Brabantse Commissie is vast van plan zijn erfenis in ere houden.

Agenda

10 september	Bestuursvergadering Oirschot
12/13 september	Open monumenten Dagen/Brabants Erfgoed Weekend
22 oktober	Bestuursvergadering Oirschot
9 november	sluitingsdatum inleveren kopij De Koerier
10 november	Regio 4 te Waspik
18 november	Regio 9 te Zeeland
19 november	Bestuursvergadering Oirschot
26 november	Raad van Aangeslotenen in Tilburg

Jubilea

18 september 2020	Hkk. Corsendonca	Oud Turnhout	40 jaar
25 september 2020	Hkk. De Hooge Dorpen	Vessem	40 jaar
10 september 2020	Hkk. Ledevaert	Chaam	50 jaar
25 september 2020	Hkk. Het land van Gastel	Oud Gastel	40 jaar
29 september 2020	Hkk. De Vyver Heertganchen	Goirle	70 jaar

De Koerier in 2020

De Koerier

In 2020 verschijnt de Koerier vier keer. Als u iets in dit tijdschrift gepubliceerd wilt hebben, kunt u kopij opsturen of mailen. Houdt u zich wel aan de inleverdatum.

Ongeveer drie weken na de inleverdata ligt het tijdschrift bij de kringen op de deurmat en wordt de digitale versie verzonden naar de secretariaten en op de website geplaatst.

Kopij sturen naar: tjeuvanras@brabantsheem.nl

De uiterste inleverdata voor de laatste uitgave in 2020 is:
maandag 9 november 2020

Brabants Heem is de ondersteunende organisatie voor 125 zelfstandige Brabantse heemkundekringen en erfgoedverenigingen. De stichting organiseert in samenwerking met andere organisaties cursussen en studiedagen, zet netwerken op en geeft adviezen. Dat alles om de deskundigheid van de kringleden te bevorderen op alle terreinen waar dat nodig is. Verder stimuleert Brabants Heem nieuwe initiatieven en onderlinge samenwerking.

Website: www.brabantsheem.nl

Facebook: www.facebook.com/brabantsheem

Uitgave: Brabants Heem, Postbus 1203, 5200BG 's-Hertogenbosch.

Eindredactie: Tjeu van Ras

Kopij sturen naar: tjeuvanras@brabantsheem.nl

Foto's: Naamsvermelding bij de foto, overige merendeels uit collecties van de heemkundekringen.

Ontwerp: Peter van Gerwen,
Van Gerwen Reclame

Drukwerk: Em. De Jong

Alle rechten voorbehouden. Niets in deze uitgave mag worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt, in welke vorm ook, hetzij elektronisch dan wel mechanisch door fotokopieën, scans of opnamen, tenzij met voorafgaande toestemming van de uitgever. De uitgever heeft er naar gestreefd om alle copyrights in deze uitgave te regelen. Wie meent alsnog rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen.

De Koerier wordt verzonden naar verenigingen, instellingen en particulieren. Stichting Brabants Heem wordt geacht daarvoor toestemming te hebben gekregen bij de opgave. De gegevens worden zorgvuldig beheerd en niet aan derden beschikbaar gesteld of voor andere doeleinden gebruikt. Wie wil dat zijn/haar gegevens worden verwijderd kan daarvoor een bericht sturen naar: tjeuvanras@brabantsheem.nl

Zachte G-prijs 2020 voor Cor Swanenberg

► Cor
Swanenberg
en zijn vrouw
Nelleke de Laat
met De Zachte
G-prijs 2020.
(foto Erfgoed
Brabant)

Cor Swanenberg uit Middelrode is in juni uitgeroepen tot winnaar van De Zachte Prijs 2020. Hij won de prijs voor zijn hele oeuvre dat vele decennia overstijgt, vele podia vond en eigenhandig, maar toch zelden alleen is opgebouwd.

Cor Swanenberg is van oorsprong leraar Engels en Duits. Hij publiceerde een groot aantal boeken, kalenders en cd's en vertelt en zingt in zijn dialect. Hij werkte voor Omroep Brabant en is redactiesecretaris van het tijdschrift Brabants. Swanenberg werd benoemd tot ridder in de orde van Oranje Nassau en won eerder de Brabant Bokaal, de Ad de Laatprijs en De Vergulde Klomp. Aan die rij aan prijzen kan hij nu De Zachte G-prijs toevoegen.

In juni was er in verband met corona een digitale samenkomst om de prijs ter ere van de streektaalbeoefening in Noord-Brabant uit te reiken. De Zachte G-prijs is een prijs voor bijzondere prestaties op het gebied van de Brabantse streektaal en is een initiatief van Erfgoed. Aan de prijs is een bedrag van 1000 euro verbonden. ■